

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

Кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

проф. Ячменіхін К.М.

_____ (підпис)

(прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ ТА РИМУ

Освітня програма В9 Історія та археологія

2025 – 2026 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 року.

Розробники: **Коваленко Ольга Олександрівна**, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Мова навчання – українська.

Погоджено гарантом освітньої програми «*В 9 Історія та археологія*»

«__» _____ 20__ року

(підпис)

Олена СТІЛЮК

Мета навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Історія Стародавньої Греції та Риму» полягає в ознайомленні студентів з основними етапами, подіями, тенденціями та особливостями політичної, соціально-економічної та культурної історії Стародавньої Греції та Риму.

Завдання навчальної дисципліни:

- розглянути періодизацію, основні події, дискусійні питання та особливості розвитку античної цивілізації;
- опанувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історії Стародавньої Греції та Риму;
- з'ясувати специфіку історії Стародавньої Греції та Риму та значення античної культури у всесвітньо-історичному процесі;
- оволодіти навичками роботи з історичними джерелами і науковою літературою по історії Стародавньої Греції та Риму;
- сформувати здатності до пошуку, оброблення та синтезу інформації з історії Стародавньої Греції та Риму з різних джерел, на підставі їх критичного аналізу, визнання й сприйняття різноманітності їх оцінок.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія Стародавньої Греції та Риму.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Стародавня Греція.
2. Стародавній Рим.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	4	4
Кількість годин:	120	120
- лекції	30	10
- практичні / семінарські	28	6
- лабораторні		
- індивідуальні завдання		
- самостійна робота студента	62	104

Статус навчальної дисципліни нормативна

Передумови для вивчення дисципліни студенти повинні мати базові знання з «Історії Стародавнього Сходу».

Очікувані результати навчання

У процесі вивчення дисципліни передбачається формування у студентів наступних *компетентностей*:

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК 5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК 13. Здатність визначати причинно-наслідкові зв'язки розвитку людської цивілізації, основні етапи її становлення.

СК 14. Здатність визначати загальні закономірності та особливості історичного розвитку країн світу, визначати місце історії України у контексті світової історії.

Навчальна дисципліна сприятиме досягненню таких *програмних результатів навчання*:

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі,

аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 15. Застосовувати набуті спеціальні компетентності на широкому громадсько-політичному та суспільному рівнях, аргументувати важливість соціальних функцій історика в сучасному суспільстві.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усьог о	включно з					усього	включно з				
		л	пр	лаб	інд	срс		л	пр	лаб	інд	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Стародавня Греція												
Тема 1. Вступ до історії Стародавньої Греції та Риму.	2	2					6	2				4
Тема 2. Крито-мікенська та гомерівська Греція.	14	2	4			8	6		2			4
Тема 3. Архаїчна Греція (VIII – VI ст. до н. е.).	2	2					6					6
Тема 4. Стародавні Спарта та Афіни.	12		4			8	6	2				4
Тема 5. Греко-перські війни та Пелопоннеська війна.	8	2	2			4	6					6
Тема 6. Криза грецького полісу та посилення Македонії.	2	2					6					6
Тема 7. Завоювання Александра Македонського.	2	2					6	2				4
Тема 8. Культура Стародавньої Греції.	11	2	2			7	17					17

Разом за змістовим модулем 1	53	14	12			27	59	6	2			51
Змістовий модуль 2. Стародавній Рим												
Тема 9. Рання історія Римської держави.	4	4					6	2				4
Тема 10. Рим та Італія у V – III ст. до н. е.	16	4	4			8	9					9
Тема 11. Криза Римської республіки.	26	2	8			16	15		4			11
Тема 12. Рання Римська імперія	8	2	2			4	6					6
Тема 13. Криза та падіння Західної Римської імперії.	2	2					8	2				6
Тема 14. Культура Стародавнього Риму.	11	2	2			7	17					17
Разом за змістовим модулем 2	67	16	16			35	61	4	4			53
Усього годин	120	30	28			62	120	10	6			104

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Стародавня Греція

Тема 1. Вступ до історії Стародавньої Греції та Риму

Поняття «історія античності» та «антична цивілізація». Основні досягнення давніх греків та римлян. Місце античної культури у загальноєвропейському та загальносвітовому контексті. Особливості та класифікація джерел з історії Стародавньої Греції та Риму. Історіографія античної історії.

Ранні етапи дослідження історії Греції та Риму. Вивчення історії Стародавньої Греції у Новий час. Історіографія першої половини XIX ст. Розширення джерельної бази. Розкопки Г. Шлімана та А. Еванса. Особливості та основні напрямки вивчення історії Стародавньої Греції та Риму у XX – на початку XXI ст. Зміни у підходах до вивчення історії Стародавньої Греції та Риму після розпаду СРСР. Сучасна українська та зарубіжна історіографія.

Періодизація історії Стародавньої Греції. Природньо-кліматичні умови Стародавньої Греції та їх вплив на хід історичного процесу. Природні багатства, ґрунти, берегова лінія. Умови господарської діяльності. Основні групи племен на території Стародавньої Греції.

Тема 2. Крито-мікенська та гомерівська Греція

Археологічні відкриття у басейні Егейського моря. Дослідження А. Еванса. «Палацова» цивілізація мінойського Криту. Періодизація історії Криту. Давньогрецькі міфи, пов'язані з о. Крит. Кносський палац. Правління Міноса. Політичний та соціально-економічний розвиток Криту. Теократія. Лінійне письмо. Занепад «палацових держав» Криту.

Ахейська Греція у II тис. до н. е. та особливості її розвитку. Мікени, Тиринф, Пілос, Фіви. Розквіт та занепад мікенської цивілізації. Дорійське переселення та його наслідки.

Умови та основні етапи формування давньогрецької міфології. Особливості грецьких міфів. Міфи про виникнення світу та зміну поколінь богів. Грецький пантеон Олімпійських богів. Основні цикли грецьких міфів. Міфи про героїв та аргонавтів.

Поєми Гомера «Іліада» та «Одіссея» як історичне джерело. Питання про історичність Троянської війни. Відкриття Г. Шлімана. «Темні віки» в історії Стародавньої Греції. «Гомерівське питання» в історичній науці. Політичний та соціально-економічний лад у XI – IX ст. до н. е.

Тема 3. Архаїчна Греція (VIII – VI ст. до н. е.)

Головні риси розвитку давньогрецького суспільства архаїчної доби. Особливості соціально економічного-розвитку. Розвиток ремесла та торгівлі. Технічний прогрес. Розшарування суспільства. Формування полісної системи та її характерні риси.

Велика грецька колонізація. Її причини, характер та основні напрямки. Дискусійні питання щодо природи колонізації. Стосунки колоній з метрополіями та місцевим населенням. Вплив колонізації на соціально економічний та культурний розвиток Греції. Грецькі колонії у Північному Причорномор'ї.

Ранньогрецька тиранія, причини її встановлення та характерні риси. Кіпсел, Періандр, Полікрат, Клісфен, Феаген.

Тема 4. Стародавні Спарта та Афіни

Пелопоннес у VIII – VI ст. до н. е. Природні умови та населення. Аргос, Коринф та Мегари. Історичні умови формування Спартанської держави. «Спартанський міраж». Завоювання Мессенії. Лікурґ та «Велика ретра». Особливості політичного розвитку Спарті. Державний лад Спарті. Царська влада, апелла, герусія, колегія ефорів. Соціальна структура спартанського суспільства. «Община рівних». Спартіати, ілоти та періеки. Особливості внутрішньої та зовнішньої політики. Утворення Пелопоннеського союзу. Побут та виховання спартіатів. Сиситії. Криптії. Сімейно-шлюбні відносини у давній Спарті.

Географічне становище, природні умови та населення Аттики. Розклад родового ладу і виникнення Афінської держави. Міфи про Тесея. Особливості соціально-економічного ладу. Організація політичної влади. Панування родової знаті. Поглиблення соціальних суперечностей, загострення боротьби демосу з евпатридами. Заколот Кілона. Закони Драконта. Реформи Солона. «Сисахфія». Поділ населення на розряди за майновим цензом. Тиранія Пісістрата та його синів. Законодавство Клісфена та його значення для розвитку демократії в Афінах. «Остракізм». Перікл та розквіт афінської демократії. Реформи Перікла. Перетворення Афін у загальногрецький культурний центр.

Тема 5. Греко-перські війни та Пелопоннеська війна.

Держава Ахеменідів наприкінці VI ст. до н. е. Греція напередодні греко-перських війн. Причини греко-перських війн. Іонійське повстання та його значення. Основні етапи греко-перських війн. Перший та другий походи персів проти Греції. Марафонська битва та її значення. Похід Ксеркса. Фермопільська битва. Битва біля о. Саламін. Битва біля Платей. Утворення Делоського морського союзу на чолі з Афінами. Організаційна структура Делоського морського союзу. Причини перемоги Греції та її наслідки для подальшого соціально-економічного, політичного і культурного розвитку регіону.

Причини Пелопоннеської війни, її характер, особливості та наслідки для подальшого розвитку грецьких полісів. Військово-політичні суперечності між Пелопоннеським союзом та Афінським морським союзом. Приводи до війни. Періодизація Пелопоннеської війни. Архідамова війна та Нікіїв мир. Сицилійська експедиція. Декелейська війна. Втручання Персії у військове протистояння сторін. Поразка Афін та її причини. Тиранія тридцяти в Афінах. Відновлення демократії.

Тема 6. Криза грецького полісу та посилення Македонії

Економічні та соціальні наслідки Пелопоннеської війни. Стан сільського господарства, ремесла, торгівлі. Подальший розвиток рабовласницьких відносин. Нові риси у військовій організації полісів. Загострення соціальних та політичних суперечностей. Зменшення значення громадянства. Характер кризи в Афінах та Спарті. Розвиток товарно-грошових відносин та їхній вплив на структуру спартанського полісу. Пізньогрецька тиранія. Зовнішня політика Спарты у IV ст. до н. е. Коринфська війна. Причини ліквідації спартанської гегемонії. Піднесення Фів. Другий Афінський морський союз. Розпад Пелопоннеського союзу. Політична роздробленість Греції. Поглиблення кризи полісної системи.

Природні умови, населення та соціально-економічний лад Македонії у V – першій половині IV ст. до н. е. Реформи Філіпа II. Зміцнення центральної влади. Зовнішня політика Філіпа II. Боротьба за гегемонію в Греції. Дельфійська амфіктіонія. «Священні війни». Філократів мир. Македонська та антимакедонська політичні течії в Афінах. Погляди Ісократ та Демосфена. Битва при Херонеї. Встановлення македонської гегемонії в Греції. Панеллінський конгрес у Коринфі та плани війни проти Персії. Смерть Філіпа II. Прихід до влади Александра Македонського. Відновлення Александром гегемонії Македонії в Греції.

Тема 7. Завоювання Александра Македонського

Держава Ахеменідів у 30-х рр. IV ст. до н. е. Греція та Македонія напередодні війни з Персією. Особистість Александра Македонського і тенденції щодо його ідеалізації в античній та сучасній історіографії. Підготовка походу на Схід. Мета та причини походу Александра Македонського. Головні битви. Створення «світової держави», її соціально-економічний устрій та організація управління. Заснування нових міст. Політика «змішування» народів. Історичне значення походів Александра Македонського.

Тема 8. Культура Стародавньої Греції

Історичні умови та особливості розвитку грецької культури. Розвиток наукових знань у Стародавній Греції. Основні філософські школи. Софісти, Сократ, Демокрит, Платон та Арістотель. Математика та медицина. «Батько медицини» Гіппократ. Розвиток давньогрецької архітектури. Містобудування. Храми та громадські споруди. Найважливіші пам'ятки архітектури та скульптури. Афінський Акрополь. Образ людини у давньогрецькому мистецтві. Побут давніх греків. Олімпійські, Піфійські, Істмійські ігри. Панафінеї та Діонісії. Виникнення та розвиток давньогрецького театру. Есхіл, Софокл, Евріпід, Арістофан. Розвиток літератури у Стародавній Греції. Історичні твори. Проза. Лірика.

Змістовий модуль 2. Стародавній Рим

Тема 9. Рання історія Римської держави

Періодизація історії Стародавнього Риму. Природньо-кліматичні умови Апеннінського півострова. Головні області Італії. Розселення італійських племен. Етрусська проблема у сучасній історіографії.

Виникнення міста Рим: легенди та реальність. Ромул і Рем. Географічне положення та природні умови. Початок політичної організації римського суспільства. Царська влада в Римі. 7 римських царів. Реформи Сервія Туллія. Патриції та плебеї. Основні теорії виникнення поділу на патриціїв та плебеїв. Патрони і клієнти та взаємовідносини між ними. Становлення Римської республіки.

Тема 10. Рим та Італія у V – III ст. до н. е.

Основні напрямки зовнішньої політики Риму та основні суперники на території Італії. Війни з етрусками. Латинські війни. Нашестя кельтів (галлів). Самнітські війни. Завоювання римлянами Південної Італії. Піррова війна. Причини успіхів римської експансії. Створення римсько-італійського союзу.

Рим у ранньореспубліканський період. Розвиток економіки. Стан сільського господарства, ремесла і торгівлі. Причини боротьби плебеїв з патриціями. «Закони XII таблиць» як історичне джерело. Римське суспільство за «Законами XII таблиць».

Боротьба Риму з Карфагеном за панування в Західному Середземномор'ї. Римсько-карфагенські протиріччя. Експансія Карфагену в Західному Середземномор'ї. Пунічні війни, їх причини, характер та основні етапи. Перша Пунічна війна та її наслідки. Карфаген і Рим після першої Пунічної війни. Гамількар Барка. Ганнібал Барка та початок II Пунічної війни. Причини, привід та плани воюючих країн. Похід Ганнібала. Битва при Каннах. Військові дії в Італії, на Піренейському півострові, в Африці. Битва при Замі. Укладення миру та його умови. III Пунічна війна та її причини. Облога та знищення Карфагена. Причини перемоги Риму. Соціально економічні та політичні наслідки Пунічних війн.

Тема 11. Криза Римської республіки

Політичний устрій Римської республіки. Куріатні, центуріатні, трибутні коміції та їх основні функції. Сенат та його повноваження. Формування сенату. Загальні риси магістратур у Стародавньому Римі. Ординарні та екстраординарні магістратури. Консули, претори, цензори. Народні трибуни та їх особливе

значення у римській державі. Едили та квестори. Причини призначення диктатора та інтеррекса. Зв'язок політичного життя з релігією. Колегія понтифіків та повноваження великого понтифіка. Колегії жерців фламівів, феціалів та авгурів. Стосунки з колоніями та муніципіями. Проблема римського громадянства.

Становище рабів в Італії. Повстання рабів на о. Сицилія у 30-х рр. II ст. до н. е. Повстання Арістоніка у Пергамі. Загострення соціальних протиріч в римському суспільстві. Брати Гракхи та їх реформи (аграрна, судова, військова). Політична боротьба щодо реформ та їх історичне значення.

Югуртинська війна та реформи Гая Марія. Друге повстання рабів на Сицилії.

Союзницька війна. Мітрідат VI Евпатор. Перша Мітрідатова війна. Захоплення Малої Азії. Азіатська (або Ефеська) вечірня. Боротьба за Грецію та Дарданський мирний договір. Друга Мітрідатова війна. Третя Мітрідатова війна та загибель Мітрідата. Наслідки війн для Римської держави.

Вплив війн з Мітрідатом на політичну ситуацію у Римі. Боротьба між Луцієм Корнелієм Суллою та Гаєм Марієм. Громадянська війна у Римі у 80-х рр. I ст. до н. е. Диктатура Сулли, її причини та характер. Реформи Сулли. Проскрипції. Наслідки диктатури Сулли для історії Риму. Становище рабів у I ст. до н. е. Основні джерела рабства. Повстання під керівництвом Спартака. Особистість Спартака в античній та сучасній історіографії та культурі. Гней Помпей та Марк Красс.

Загострення соціальних протиріч у Римській державі після смерті Сулли. Програми популярів та оптиматів. Реставрація досулланських порядків. Юлій Цезар. Змова Катіліни.

Перший тріумвірат. Війни у Галлії. Римська політика на Сході. Розпад першого тріумвірату. Війна між Цезарем та Помпеем. Диктатура Цезаря, його внутрішня та зовнішня політика. Реформи Юлія Цезаря. Історичне значення диктатури Цезаря. Особистість Цезаря в античній і сучасній історіографії та культурі.

Громадянські війни кінця 40 – 30-х рр. I ст. до н. е. Другий тріумвірат. Октавіан, Марк Антоній та Марк Емілій Лепід. Боротьба за владу між Марком Антонієм та Октавіаном. Битва при Акції. Соціально-економічні та політичні наслідки громадянських війн.

Принципат Августа. Сутність системи принципату. Повноваження принцепса, становище сенату, зменшення ролі народних зборів. Внутрішня політика Октавіана Августа. Політика в галузі культури. Реформа римської армії. Зовнішня політика Августа. Боротьба з германськими племенами. Значення діяльності Октавіана Августа та його особистість в античній і сучасній історіографії та культурі.

Тема 12. Рання Римська імперія

Правління династії Юліїв-Клавдіїв. Загальні риси правління Юліїв-Клавдіїв. Імператор Тиберій. Абсолютистська політика Калігули. Імператор Клавдій як політичний діяч та історик. Імператор Нерон. Пожежа в Римі у 64 р. до н. е.

Імперія у період правління Флавіїв. Прихід до влади Веспасіана, характеристика його правління. Імператор Тіт. Виверження вулкану Везувій. Правління Доміціана.

Династія Антонінів. «Золотий вік». Імператор Нерва. Правління Траяна. Внутрішня та зовнішня політика Адріана. Імператор Антонін Пій. Марк Аврелій – «філософ на троні». Завершення періоду стабільності, правління Коммода.

Громадянські війни. «Солдатська монархія Северів». Прихід до влади Септимія Севера. Зовнішня та внутрішня політика імператора Каракалли. Проголошення імператором Макрина. Імператор Елагабал та особливості його правління. Прихід до влади Олександра Севера. Кінець правління династії Северів і початок періоду анархії. Зміни імператорів. Сепаратизм. Соціально-економічна криза. Криза рабовласницьких відносин. Пекулій. Розвиток колонату.

Тема 13. Криза та падіння Західної Римської імперії

Прихід до влади імператора Діоклетіана. Домінат як політична система. Тетрархія. Реформи Діоклетіана та їх значення. Новий адміністративний поділ імперії. Військова, податкова та фінансова реформи. Едикт про ціни. Релігійна політика Діоклетіана. Зовнішня політика Діоклетіана.

Боротьба за владу. Константин і Ліціній. Релігійна політика Константина. Міланський едикт. Реформи Констанція. Заснування Константинополя. Зовнішня політика Константина. Наступники Константина. Правління Констанція. Юліан Відступник та його релігійна політика. Іовіан. Валентініан і Валент.

Криза Римської імперії у IV – V ст. «Велике переселення народів». Гуни і готи. Битва при Адріанополі та її значення. Феодосій I та його боротьба за єдність Римської імперії. Розподіл Римської імперії на Західну та Східну. Захоплення Риму Аларіхом. Нашестя Аттіли. Набїг вандалів на Рим. Вторгнення Одоакра. Ромул Августул – останній імператор Західної Римської імперії. Падіння Західної Римської імперії та його причини.

Тема 14. Культура Стародавнього Риму

Умови та особливості розвитку римської культури. Релігійні уявлення. Пантеон найдавніших римських богів. Зміни у релігійних уявленнях у період імперії. Поява християнства. Свята, видовища та гадання.

Розвиток наукових знань. Природничі та гуманітарні науки. Особливості розвитку філософії у Стародавньому Римі. Стоїцизм та епікурейство. Сенека. Епіктет. Марк Аврелій. Розвиток права у Стародавньому Римі. Визначні римські науковці.

Розвиток містобудування. Характерні риси римської архітектури та скульптури, тенденції їх розвитку на різних етапах історії Стародавнього Риму. Римські шедеври світової культури. Побут та звичаї давніх римлян. Освіта.

Розвиток літератури у Стародавньому Римі. Історична література та її особливості. Художня проза. Поезія. Ораторське мистецтво.

Методи навчання

Викладання дисципліни «Історія Стародавньої Греції та Риму» передбачає пояснювально-ілюстративні, проблемно-пошукові, дослідницькі завдання із застосуванням: презентацій матеріалу, дослідницьких завдань, творчих проєктів. Під час лекцій аналізуються проблемні ситуації, зорганізується зворотний зв'язок з аудиторією шляхом формулювання запитань і стислих відповідей з обох сторін. Під час семінарських занять розглядаються теоретичні положення та їх практичне використання за допомогою кейсів, дослідницьких завдань, аналізу джерел, обговорення результатів проєктної роботи здобувачів освіти відповідно до тематичного плану занять.

Форми та методи контролю навчальних досягнень

Поточний контроль: усне опитування, участь в обговоренні, підготовка доповідей, підготовка творчих презентацій, виконання самостійної роботи (написання есе).

Підсумковий контроль: іспит.

Розподіл балів за темами:

Поточне тестування та самостійна робота														Підсумковий іспит	Сума	
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2								
Тема	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	25	100
Бали	-	10	-	10	5	-	-	5	-	10	20	5	-	10		

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на практичному занятті

Усна відповідь, доповідь, виконання завдань на практичному занятті

до 4 балів

Активність (доповнення, запитання)

1 бал

б) самостійна робота

до 10 балів

в) іспит

до 25 балів

Робота на практичному занятті оцінюється за такими критеріями: 5 балів – здобувач освіти у повному обсязі опрацював матеріал, має глибокі та міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, робить аргументовані висновки; може узагальнювати та застосовувати набуті знання; 4 бали – відповідь містить незначні неточності; 3 бали – студент загалом володіє навчальним матеріалом, але у процесі його викладу припускається низки неточностей, відчуває труднощі у

формулюванні висновків; 2 бали – здобувач може дати стисло відповідь на питання, у викладеному матеріалі є істотні прогалини; 1 бал – здобувач освіти має лише загальне уявлення про тему чи про окремі її аспекти.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	F _x	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Вплив історії Стародавньої Греції а Риму на подальшу історію людства (написання есе).

Матеріально-технічне забезпечення

Навчальна аудиторія, проектор, ноутбук або комп'ютер, методичні матеріали.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основна література

Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2016. Т. 1. Стародавня Греція.

Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2016. Т. 2. Стародавній Рим.

Гай Светоній Транквілл. Життєписи дванадцяти цезарів. Львів: Піраміда, 2019.

Гомер. Іліада. К., 2021.

Гомер. Одиссея. К., 2020.

Історія європейської цивілізації. Греція / [під редакцією У. Еко]. Харків: Фоліо, 2025.

Історія європейської цивілізації. Рим / [під редакцією У. Еко]. Харків: Фоліо, 2024.

Коваленко О. О. Практикум з історії Стародавньої Греції: Навчально-методичний посібник для студентів стаціонарного відділення. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014.

Ткаченко В. В. Лекції з історії розвитку державно-правових відносин у давньогрецькій і давньоримській цивілізаціях: Навч. посібник. К., 2005.

Плутарх. Порівняльні життєписи. Том I. Київ: Стилет і стилос, 2023.

Плутарх. Порівняльні життєписи. Том II. Київ: Стилет і стилос, 2024.

Допоміжна література

Антична література. Греція. Рим. Хрестоматія / [упорядники Т. В. Михед, Ю. В. Якубіна]. Київ, 2006.

Арістотель. Політика. Київ, 2000.

Аполоній Родоський. Аргонавтика. Київ, 2011.

Балух В.О., Коцур В.П. Культура Античності: підручник. Чернівці: Наші книги, 2015.

Берд М. SPQR. Історія Давнього Риму. Київ: BookChef, 2024.

Вергілій. Енеїда. Харків: Фоліо, 2017.

Гай Юлій Цезар. Нотатки про війну з галлами. Львів, 2021.

Геродот. Історії в дев'яти книгах. Київ: Наукова думка, 1993.

Гесіод. Походження богів. Роботи і дні. Щит Геракла. Київ, 2018.

Гусак П., Гусак Л., Мартіросян Л. Виховання у Стародавній Греції: соціокультурний контекст. Луцьк, 2016.

Давньогрецький роман. Київ: Грамота, 2010.

Дудка Р. А. Історія стародавнього світу: курс лекцій. Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя, 2009.

Історія філософії. Античність та Середньовіччя / [під редакцією У. Еко]. Харків: Фоліо, 2021.

Колісниченко А.І. Історія держави і політико-правових вчень Стародавньої Греції та Риму. Миколаїв, 2002.

Корнелій Тацит. Аннали. Київ: Український письменник, 2013.

Ксенофонт. Анабазис. Київ: Український письменник, 2011.

Кун Н.А. Легенди і міфи Давньої Греції. Київ, 2010.

Лукіан. Як писати історію. Львів: Видавництво УКУ, 2014.

Марк Аврелій. Наодинці з собою: роздуми. Львів: Апріорі, 2018.

Пашенко В. І. Антична література. Київ, 2004.

Петречко О. Суспільно-політичний розвиток Римської імперії в I – на поч. III ст. н.е.: від «відновленої» Республіки до сенатської монархії. Львів: ВЦ ЛНУ, 2009.

Підлісна Г. Н. Антична література. Київ, 2004.

Платон. Держава. Київ: Основи, 2000.

Платон. Діалоги. Харків: Фоліо, 2008.

Політичні портрети Стародавнього світу. Кн. I. – Антична Греція: навч. посібник / [укл.: А.О. Карасевич, К.М. Левківський, Л.С. Шачковська]. Умань, 2011.

Словник античної міфології. Київ, 1985.
Ставнюк В. В. Становлення афінського поліса. Київ: Аквілон-Плюс, 2005.
Тит Лівій. Від заснування Міста. Книга 3. Київ: Laurus, 2022.
Туренко В.Е. Жінки в античній філософії: постаті, праці, концепції: монографія. Київ, 2021.
Чумаченко Б. М. Вступ до культурології античності. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009.
Шама О. Історія Стародавньої Греції і Риму. Тернопіль, 2017.
Nixey С. The Darkening Age: The Christian Destruction of the Classical World. London: Pan Books, 2018.
Scheidel W. Escapes from Rome: The Failure of Empire and the Road to Prosperity. Princeton: Princeton University Press, 2019.
Waterfield R. Creators, Conquerors, and Citizens: A History of Ancient Greece. Oxford: Oxford University Press, 2018.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

<http://associationofancienthistorians.org> – «Association of Ancient Historians».

<https://www.coursera.org/learn/mythology> – онлайн курс «Greek and Roman Mythology» (від Пенсильванського університету).

<https://www.coursera.org/learn/ancient-greeks> – онлайн курс «Ancient Greeks» (від Уесліанського університету).

<https://www.coursera.org/learn/roman-art-archaeology> – онлайн курс «Roman Art and Archeology» (від Аризонського університету).

<http://www.perseus.tufts.edu> – Perseus digital library.